

KUTSAL TOPRAKLARA YOLCULUK

PROF. DR. AHMET ÖZEL

Yayın No : 583

Kaynak Eserler Serisi

Yayıncı Sertifika No: 15402

ISBN: 978-975-389-787-7

14.06.Y.0005.583

© Bütün Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.

1. Baskı, Mart 2014, Ankara, 2.000 Adet

2. Baskı, Ekim 2024, Ankara, 1.000 Adet

İLKSAY Kurulu'nun 26.12.2012 tarih ve 42/5 sayılı kararıyla uygun görülmüş ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti'nin 18.03.2013 tarih ve 1454/8 sayılı kararıyla basılmıştır.

Basım, Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.

Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde, No: 11

Yenimahalle/Ankara

Tel. 0312. 354 91 31 (pbx) Faks. 0312. 354 91 32

bilgi@tdv.com.tr

Sertifika No. 48058

KUTSAL TOPRAKLARA YOLCULUK

.....
HAC VE UMRE KILAVUZU

AHMET ÖZEL

ANKARA 2024

Ahmet Özel, Prof. Dr.

14 Şubat 1952 tarihinde Ağrı'nın Taşlıçay ilçesinde doğdu. Erzurum İmam-Hatip Okulu (1966-1972) ve Atatürk Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi'ni bitirdi (1972-1977). Bu fakültede doktorasını tamamladı (1982). Antalya müftü yardımcılığı (1978-1983), Diyanet İşleri Başkanlığı Antalya Eğitim Merkezi fıkıh hocalığı (1983-1985) görevlerinde bulunduktan sonra Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü'nde (daha sonra İslam Araştırmaları Merkezi - İSAM) çalışmaya başladı. İSAM'da Fıkıh İlim Heyeti başkanlığı, Genel Müdür yardımcılığı, Danışma Kurulu üyeliği gibi çeşitli görevler yanında başından beri ansiklopedinin İnceleme Heyeti başkan yardımcılığını yürüttü. 2004 Eylül'ünden itibaren ayrıca ansiklopedi çalışmalarından sorumlu İSAM başkan yardımcılığı, Ağustos 2006'dan itibaren Yönetim Kurulu üyeliği görevlerini üstlendi. 1 Ağustos 2011'de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'de İslam Hukuku anabilim dalında öğretim üyeliğine atandı. Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce bilmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri:

Araştırma ve İnceleme: *İslam Hukukunda Ülke Kavramı: Darül-islam – Darülbarb, Hanefî Fıkıh Alimleri, İslam Devletler Hukukunda Savaş Esirleri, Hz. Mubammed'in Devlet Yönetiminde Liderlik Sırları (Hz. Mubammed'in Örneğiğinde Siyaset ve İş Hayatı), İslâm ve Terör: Fıkî Bir Yaklaşım, Kutsal Topraklara Yolculuk: Hac ve Umre Kılavuzu, Hac ve Umre Elkitabı, Harameyn Fotoğrafları* (fotoğraflar: Orhan-Fatma Durgut; metin: Ahmet Özel); **Tercüme:** *İslam: İdealler ve Gerçekler* (Seyyid Hüseyin Nasr'dan), *et-Terâtîbu'l-İdâriyye: Hz. Peygamber'in Yönetiminde Sosyal Hayat ve Kurumlar* (Kettânî'den); **Edisyon:** *Hicaz Albümü: Fotoğraflarla Kutsal Topraklar* (Diyanet İşleri Bşk. Yay.; Arapça tercümesi: *el-Arâzi'l-mukaddese min hilâli's-suver: Elbûmü'l-Hicâz*), *Semadan Mekke-i Mukerreme/Makkab From the Air* (Fotoğraflar: Orhan Durgut). Muhtelif ilmî makaleleri ve tebliğlerinden başka TDV *İslam Ansiklopedisi*'ne 215, ALECSO'nun Tunus'ta çıkardığı *Mevsûatu A'lâmi'l-Ulemâ ve'l-Üdebâi'l-Arab ve'l-Müslimîn* adlı ansiklopediye 147 madde; Kuveyt'te yayımlanan *Mu'cemü'l-Bâbitîn li'ş-Şuarâi'l-Arab el-Muâsirîn* adlı antolojiye Arapça şiirleri olan 11 Türk şairini yazmıştır.

İçindekiler

Önsöz13

Giriş

HAC ve UMRENİN MAHİYET ve ÖNEMİ.....17

Birinci Bölüm

DİNİ HÜKÜMLER35

I. Hac.35

1. Tanımı37

2. Hacc-ı Ekber39

3. Fazileti. 40

4. Tarihi43

5. Haccın Farz Olmasının Şartları45

A. Görüş Ayrılığı Bulunmayan Şartlar47

B. Görüş Ayrılığı Bulunan Şartlar50

6. Haccın Geçerli Olmasının (Sihhatinin) Şartları.53

7. Haccın Rükünleri54

8. Haccın Vacipleri54

A. Aslî Vacipler	55
B. Fer'î Vacipler	55
9. Haccın Sünnetleri	56
A. Aslî Sünnetler	56
B. Fer'î Sünnetler	57
10. Haccın Âdâbı	59
11. Haccın Çeşitleri	59
A. Dinî Hükümü bakımından	59
B. Eda Edilişi Bakımından	60
12. Haccın Uygulanışı	61
13. Hacla İlgili Dinî Hükümlerin Açıklanması	74
1. İhram	74
A. İhrama Girilen Yerler	74
B. İhramla İlgili Hükümler	80
1. İhramın Rükünleri	81
2. İhramın Vacipleri	82
3. İhramın Sünnetleri / Müstehapları	84
C. İhram Yasaklarının İhlali ve Hükümleri	85
1. Hac ve Umrenin Geçersiz (Fasid) Olmasına Yol Açan İhlaller	86
2. Büyükbaş Hayvan (bedene: deve, sığır) Kesilmesini Gerektiren İhlaller	87
3. Küçükbaş Hayvan (dem: koyun, keçi) Kesilmesini Gerektiren İhlaller	87
4. Fıtır Sadakası Ödemeyi Gerektiren İhlaller	93
5. Bedeli Ödemeyi Gerektiren İhlaller	94
2. Tavaf	96
A. Tavafın Çeşitleri	97

B. Tavafın Geçerli Olmasının Şartları	103
C. Tavafın Vacipleri	105
D. Tavafın Sünnetleri	109
E. Tavafın Adabı	113
3. Sa'y 113	
A. Sa'yin Farzları	114
B. Sa'yin Vacipleri	116
C. Sa'yin Sünnetleri	117
4. Vakfe	118
A. Arafat Vakfesi	118
1. Vakfenin Geçerli Olmasının Şartları	120
2. Vakfenin Zamanı	120
3. Vakfenin Sünnetleri	122
4. Arafat'ta Namazları Birleştirerek Kılmak	122
5. Arafat'ta Seferîlik ve Cuma	123
B. Müzdelife Vakfesi	124
1. Vakfenin Geçerli Olmasının Şartları	125
2. Müzdelife'de Gecelemek	125
3. Vakfenin Zamanı	126
4. Müzdelifede Namazları Birleştirerek Kılmak	127
5. Mina'daki Görevler	128
A. Şeytan Taşlama	130
1. Şeytan Taşlamanın Geçerli Olmasının Şartları	132
2. Şeytan Taşlamanın Sünnetleri	133
3. Şeytan Taşlamanın Mekruhları	135
B. Kurban Kesme	135
1. Kurban Kesmenin Hükümü	135
2. Kurban Kesme Yeri	136

Kurban Kesme Zamanı	137
Kurban Etleri	138
Kurbanın Bulunamaması veya Alma İmkânı Olmaması	138
C. Saç Kesme	139
14. Hac ve Umrenin Engellenmesi (İhsâr)	142
15. Hacca Yetişmemek (Fevât)	144
16. Hanımlara Ait Özel Hükümler	146
A. Yükümlülük Bakımından	146
B. Uygulama Bakımından	148
17. Başkası Adına Hac	151
A. Vekil Gönderen Kimsede Aranılan Şartlar	152
B. Vekilde Aranılan Şartlar	153
18. En Çok Sorulan Sorular	155
Haccın Farz Olması	155
Hanımlar	159
İhram ve Telbiye	160
Abdest ve Gusül	162
Tavaf ve Sa'y	163
Arafat ve Müzdelife	166
Şeytan Taşlama	168
Kurban	169
Saç Kesme	171
19. Hac ve Umre Sırasında Görülen Mezhep Farklılıkları	173
II. UMRE	181
1. Umrenin Farzları	182
2. Umrenin Vacipleri	182
3. Umrenin Uygulanışı	183

III. HAC ve UMRE ile İLGİLİ TERİMLER ve MEKÂNLAR	188
IV. MEDİNE ve HZ. PEYGAMBER'İ ZİYARET.	198
1. Hz. Peygamber'i Ziyaretin Önemi ve Usulü.	198
2. Na'tlar	215

İkinci Bölüm

DUALAR	275
Yolculuğa Başlarken	279
Vasıtaya Binerken	280
Harem'e Girerken	280
Mekke'ye Girerken	281
Mescid-i Haram'a Girerken	282
Kâbe'yi Görünce	282
Tavaf'a Başlarken Hacerülesved'de.	283
Tavaf Sırasında Genel Olarak Tekrarlanabilecek	
Kısa Dualar	284
İlk Üç Şavtta (dönüşte)	284
Son Dört Şavtta	284
Mültezem'de.	285
Makâm-ı İbrahim'de	285
Rüknülrâki'de	285
Altınoluk'ta	286
Rüknüşşâmi'de	286
Rüknülyemâni'de.	287
Tavaf Namazından Sonra	287
Zemzem İçerken	289

Safâ ve Merve'de	289
Sa'y Yaparken	290
Mina'ya Giderken	291
Arafat'a Çıkarken	291
Arafat'ta	292
Müzdelife'ye Giderken	294
Mina'ya Giderken	295
Şeytan Taşlarken	295
Saçlar Kesilirken	295
Medine'ye Girerken	296
Allah Resûlü'nün Huzurunda	297
Hiz. Ebubekir'in Huzurunda	303
Hiz. Ömer'in Huzurunda	304
Her Zaman ve Her Vesileyle Okunabilecek Nebevî Dualardan Bir Demet	305
Hiz. Peygamber'in Dualarından	308

Üçüncü Bölüm

PRATİK BİLGİLER	313
1. Suûdi Arabistan	314
2. Yanında Götürülecek Eşyalar	316
3. Havaalanında	318
4. Mekke ve Medine'de Ulaşım ve Haberleşme	318
5. Alışverişte	318
6. Otelde	319
7. Para Bozdurma	320
8. Gezi ve İbadet	321
9. Sözlük	323

Dördüncü Bölüm

İBADET ve ZİYARET MEKÂNLARI 333

MEKKE	333
Hz. İbrahim ve İsmail	340
Harem	346
Kâbe	349
Hacerülesved	357
Makam-ı İbrahim	362
Müstecâr	367
Altınoluk	369
Mescid-i Haram	370
Mescid-i Haram içinde ve çevresinde kalan önemli yapılar.	377
Zemzem.	378
Safa ve Merve	383
Hz. Peygamber'in Doğduğu Ev.	384
Cennetülmualâ.	386
Mescid-i Cin	387
Hira	388
Sevr.	392
Mina	395
Mescid-i Hayf	398
Arafat	400
Mescid-i Nemire.	402
Müzdelife.	403
Hudeybiye	405
Ci'râne.	411

MEDİNE.	414
Hicret	418
Mescid-i Kubâ.	423
Mescid-i Nebevî	425
Hücre-i Saadet ve Ravza-i Mutahhara	434
Sütunlar	438
Mihrap ve Minber	442
Kapılar	444
Cennetülbakî.	446
Mescid-i Gamâme	449
Mescid-i Ebûbekir es-Sıddîk.	450
Mescid-i Ali b. Ebû Tâlib.	451
Mescid-i Ömer b. el-Hattâb	451
Mescid-i Kibleteyn	455
Uhud	455
Hendek	470
Mesâcid-i Seb'â.	478
Mescid-i Feth	478
Mescid-i Selmân el-Farisî.	479
Mescid-i Ebû Bekir es-Sıddîk	480
Mescid-i Ömer b. Hattâb	480
Mescid-i Ali b. Ebû Tâlib.	480
Mescid-i Sa'd b. Muâz	481
 Kaynaklar	 482

Önsöz

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Bütün hamd O'nadır. Âlemlere rahmet olarak gönderdiği elçisi Hz. Muhammed'e, O'nun ailesi ve ashabına sonsuz salâtü selam olsun.

Her kitabın bir yazılış hikayesi, bir sebebi vardır. Hiç düşünmediğim halde bu kitabın yazılmasına beni sevkeden sebeplerden biri, birkaç defa nasip olan hac ve umre yolculukları sırasında gördüklerimdi; kutsal topraklara giden insanlara kılavuzluk edenlerin genel olarak yeterli bilgi donanımına sahip olmamaları ve faydalanabilecekleri kaynak kitapların yetersizliği. Aslında hac ve umre için yazılan rehber kitapçıkların sayısı hiç de az değil. Allah yazanlardan razı olsun ve ecirlerini kat kat versin. Ancak kullanımda rahatlık sağlama düşüncesiyle hacimlerin çok küçük tutulması ve muhtemelen buna bağlı olarak konuların bütün yönleriyle ele alınamaması sonuçta mevcut çalışmaları tek tek ihtiyaca cevap veremez kılıyordu. Benim için bundan çok daha önemli olan diğer sebebi açıklamayı sona bırakıyorum.

Bu çalışma içerdiği konular bakımından hacca ve umreye gidenler kadar onlara kılavuzluk yapanlar için de bir

kaynak olmayı amaçlamaktadır. Giriş bölümünde haccın anlam ve önemi üzerinde durulmuş, daha sonra sırasıyla hac ve umrenin uygulanış şekilleriyle birlikte ilgili dinî hükümler, okunacak dualar, pratik bilgiler, ibadet ve ziyaret mekanları ayrı bölümlerde ele alınmıştır. Dinî hükümler rahatça öğrenilebilecek bir sistematik içinde verilmeye çalışılmış, hac ve umre bölümlerinden sonra konuyla ilgili dinî terimlere dair bir sözlük, pratik bilgiler bölümünden sonra da günlük hayatta sıkça kullanılan kelimelerle ilgili Arapça-Türkçe bir sözlük konulmuştur. Medine ve Hz. Peygamber'i ziyarete ayrı bir başlık altında yer verilmiş, bu ziyaretin anlam ve önemi üzerinde durularak mümkün olan en feyizli şekilde geçmesi için dinî edebiyatımızdan seçilen en güzel na'lar bölümünün sonuna eklenmiştir. Çeşitli vesilelerle okunacak duaların Hz. Peygamber ve ashaptan nakledilen dualar içinden seçilmesine çalışılmış, kolayca ezberlenebilecek kısa dualar tercih edilmiştir. Son bölümde ibadet ve ziyaret yerleri hakkında verilen tarihî bilgilere bu yerlerin dinî anlam ve önemini ortaya koyan, ruhlarda derin duygu ve düşünceler uyandırmaya vesile olacağı umulan bilgiler de eklenmiştir. Bu bölümde ayrıca fotoğraf kullanılarak azami ölçüde fayda sağlaması amaçlanmıştır. Bütün bu muhteva genişliliği ve çeşitliliğine rağmen bu çalışmanın eksiksiz ve hatasız olduğu elbette ileri sürülemez. Okuyucuların yapıcı eleştiri ve tavsiyeleri daha iyiye ve güzele ulaşmada bize yardımcı olacaktır.

Dinî bilgiler verilirken Türkiye'deki en yaygın mezhep olan Hanefî mezhebi esas alınmış, temel hükümlerle ilgili olarak diğer mezheplerin görüşleri de mezhep adı anılarak zikredilmiştir. Dinî hükümlerin dayanakları, yani delilleri hem kitabın hacmini artıracak hem çok da faydalı olmayacağı düşüncesiyle kaydedilmemiş, sadece hükmün daha iyi kavranmasında faydalı

olacağı düşünölen çok nadir durumlarda bu dayanaklara işaret edilmiştir. Metin içinde okumayı zorlaştıracığı düşünöcesiyle genel olarak kaynak gösterilmemiş, sadece hadis kitapları ile zorunlu durumlarda bazı eserlere yapılan atıflar anılmıştır. Kitaptaki hava fotoğrafları dostum Orhan Durgut'a ait olup diğör yeni görüntölerin hemen tamamı tarafımdan çekilmiştir.

Kitabın yazılmasında başta andığıım sebepler önemli olmakla birlikte şüphesiz son kararın verilmesinde en büyük etken Mekke ve Medine'deki iki Harem-i Şerif'te yapılan dualardan nasip alma arzusu oldu. Sonsuz lütuf ve kerem sahibi olan rabbimizin evini tavaf eden misafirlere ve âlemlere rahmet olarak gönderdiği elçisinin kabrini ziyaret edenlere va'dedilen hayır ve ihsanları öğrendikçe o kutlu misafirlerin dualarından nasiplenmek bende karşı koyulmaz bir tutkuya dönüştü ve buna vesile olur ümidiyle bu kitabı yazmaya koyuldum. Cenâb-ı Hakk'a sonsuz şükürler olsun, şimdilik tamamlamak nasip oldu.

Önsözün son sözü olarak okuyuculardan dileğim bu fakiri, ailesini, dostlarını ve bu kitabın hazırlanmasına emeği geçenleri de dualarında anmaktır. Mevlâmız evini ve sevgili elçisini ziyaret imkanını henüz bulamayanlara bu ziyareti lutfetsin, bu ihsanına kavuşturduğu nasipli kullarının da ibadet ve dualarını kabul buyursun...

Ahmet Özel

Üsküdar, Ocak 2014